

HRVATSKI *glasnik*

XXXII. godina, 38. broj

22. rujna 2022.

cijena 200 Ft

Cro Tour 2022.

Biciklijada Hrvata u Mađarskoj kroz Pomurje

Foto: ERZSÉBET KOVÁCS DEAK

15. stranica

Popis stanovništva

3. stranica

Izvanredna skupština HDS-a

4. i 5. stranica

U budimpeštanskom HOŠIG-u

10. stranica

Višejezičnost – mogućnost razumijevanja

Poznavanje jezika nije samo pitanje mogućnosti komunikacije, nego i sredstvo za postizanje većeg međukulturnog razumijevanja i upoznavanja bogate kulturne baštine Starog Kontinenta, pa i cijeloga svijeta. Koliko je jezik, posebno materinski jezik, važan za jedan narod i za pojedinca, svjedoči i ulomak iz UNESCO-ova dokumenta iz 1970. godine: „Materinski jezik označuje put ljudskog bića i pomoću njega ono ulazi u društvo, čini svojom kulturu grupe kojoj pripada i postavlja temelje razvoju svojih intelektualnih sposobnosti.” Prema prvom članku UNESCO-ova Statuta glavni je cilj doprinos miru i sigurnosti promovirajući suradnju među narodima na područjima obrazovanja, znanosti i kulture u cilju unapređenja općeg poštovanja pravde, vladavine zakona ljudskih prava i temeljnih sloboda. Da bi se podigla svijest naroda i pojedinaca o važnosti jezika, od 2000. svake godine 21. veljače obilježava se Međunarodni dan materinskoga jezika s ciljem unapređivanja, učenja i razvoja materinskog jezika te njegovanja jezične i kulturne različitosti i višejezičnosti. Tako se na inicijativu Vijeća Europe u suradnji s Europskom komisijom od 2001. godine 26. rujna obilježava Europski dan jezika. Cilj je tog dana ukazati na vrijednosti svih jezika i kultura kao i na prednosti višejezičnosti te potaknuti motivaciju Europljana za učenjem jezika. Posebna pozornost posvećuje se očuvanju bogate baštine od 200 europskih jezika. Ciljevi su obilježavanja Europskog dana jezika upozoriti građanstvo na važnost učenja jezika i potaknuti učenje većega broja jezika kako bi se povećala višejezičnost i razumijevanje različitih kultura, promicati bogatu jezičnu i kulturnu raznolikost Europe, poticati cjeloživotno učenje jezika u školi i izvan nje. Diljem Europe 700 milijuna Europljana koje u Vijeću Europe zastupa 46 članica potiče se na učenje što više jezika u svakoj životnoj dobi, u školi i izvan nje. Jer višejezičnost otvara velike mogućnosti u razumijevanju među narodima i kulturama.

S. B.

Glasnikov tjedan

„Mađarski MOL najveći je pojedinačni dioničar Ine i raspolaže upravljačkim pravima, drži 49,08 % dionica dok hrvatska država ima 44,84 %. Privatni i institucionalni dioničari imaju 6,1 % dionica. Hrvatska vlada, pisalo se, želi otkupiti MOL-ov udjel u Ini.”

Naftni, plinski i energetski sektor nikad nije imao veću važnost nego danas, u doba svojevrsne svjetske krize prouzročene i ratom koji se vodi u Ukrajini i željom za preslagivanjima sfera utjecaja moćnih i bogatih koji u rukama imaju sirovine i kapital. Rekli bi mnogi „ništa novo pod kapom nebeskom”, jer se povijest iz koje se tako malo uči ciklički ponavlja. Nakon četrdesetak godina blagostanja zapadnog svijeta, u prvom redu zapadne Europe i zapadne civilizacije, to je vrijeme iscurilo. Zašto je Europa mogla biti obećana zemlja? Kažu mnogi, zato što četrdeset i više godina nije ulagala u vojnu industriju. A sad joj prijete opasnost od čiče zime ako Rusija zatvori plinske ventile reagirajući tako na europske sankcije uvedene zbog invazije na Ukrajinu pokrenute 24. veljače 2022. godine. Rat traje.

A neki se bogate, krađu i otuđuju, ponašaju se kao da je to njihova djedovina. Afera iznova potresa hrvatsko društvo, koje u nevjerici čita iznose i imena sudionika prijevera, krađa i otuđivanja.

Pljačkom stoljeća Ina je oštećena za 54 milijarde forinti, a hrvatski premijer zahtijeva smjenu i hrvatskih i mađarskih članova Uprave. Premijer Andrej Plenković četiri dana nakon privođenja osumnjičenih i održanog sastanka saborske većine izjavio je kako će zbog afere s preprodajom plina zatražiti odgovornost svih članova Uprave Ine, i hrvatskih i mađarskih, te promjene u načinu upravljanja Inom.

Predsjednik Uprave podnio je ostavku sedam dana nakon toga, a hrvatska je vlada predložila Nadzornom odboru Ine opoziv hrvatskih članova Uprave. Zgrozile su javnost visine naknada koje su članovi

Upravnog odbora dobivali svakoga mjeseca, a i njihove godišnje premije, što su precizno donijeli hrvatski mediji.

Hrvatski ministar gospodarstva i održivog razvoja nakon razgovora koji je 7. rujna vodio s predstavnicima MOL-a izjavio je kako je mađarska strana shvatila poruku hrvatskog premijera da Uprava Ine više nema povjerenje hrvatske Vlade i kako je zbog toga predsjednik Uprave Ine podnio ostavku.

Mađarski MOL najveći je pojedinačni dioničar Ine i raspolaže upravljačkim pravima, drži 49,08 % dionica dok hrvatska država ima 44,84 %. Privatni i institucionalni dioničari imaju 6,1 % dionica. Hrvatska vlada, pisalo se, želi otkupiti MOL-ov udjel u Ini.

Hrvatski ministar izjavio je kako je skandal u Ini posljedica lošeg korporativnog upravljanja koje je omogućilo da menadžeri četvrte razine na temelju ovlaštenja Uprave donose odluke koje imaju katastrofalne posljedice na poslovanje poduzeća. Predstavnicima MOL-a kazao je i da će Ina ove godine proizvesti 703 milijuna kubika plina te da sav taj plin koji je proizveden u Hrvatskoj treba ići hrvatskim građanima i institucijama, bolnicama, vrtićima, i to po prihvatljivoj cijeni, o čemu će odluku donijeti hrvatska vlada.

Ina će sav plin proizveden u Hrvatskoj morati prodavati HEP-u, a mora povećati i proizvodnju prirodnog plina za 10 posto u odnosu na planiranu, odlučila je hrvatska Vlada na sjednici održanoj 14. rujna.

Branka Pavić Blažetin

Čitajte i širite Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj!

HRVATSKI glasnik

Tema je bila popis stanovništva

Državni zavod za statistiku (KSH) od 1. listopada do 28. studenoga 2022. održat će popis stanovništva u Mađarskoj. Taj je zavod krajem kolovoza pozvao na sastanak predstavnike narodnosnih državnih samouprava kako bi informirao predstavnike narodnosnih zajednica o predstojećem popisu stanovništva. Voditelj projekta popisa stanovništva Marcell Kovács izvijestio je nazočne o procesu popisivanja te su zaključena preostala otvorena pitanja u vezi s narodnosnim zajednicama. Narodnosne zajednice posvećuju posebnu pozornost događaju kako bi se pripadnici narodnosti u što većem broju izjasnili o svojoj pripadnosti. Na sastanku je bio i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gugan.

Osim predstavnika hrvatske narodnosne zajednice na sastanku su bili i predstavnici Bugara, Grka, Nijemaca, Rumunja, Poljaka, Armena, Roma, Rusina, Slovaka, Slovenaca, Srba, Ukrajinaca te predstavnici Ureda povjerenika za ljudska prava i Državnog tajništva za vjerske i narodnosne odnose pri Uredu premijera Vlade. Na popisu stanovništva popisuju se mađarski državljani koji žive u Mađarskoj ili borave u inozemstvu kraće od dvanaest mjeseci te stranci koji borave u Mađarskoj duže od tri mjeseca. Prikupljanje podataka za popis stanovništva započeo će elektroničkim putem od 1. do 16. listopada na temelju dobivenih ulaznih identifikacijskih zaporki koje će ured poslati poštom. Zatim će od 17. listopada do 20. studenoga stanovništvo također elektronički popisivati povjerenici posjetom kućanstvima, a od 21. do 28. studenoga oni koji su propustili popisivanje još će se moći popisati kod općinskog bilježnika. Pri popisivanju stanovništva pružanje je podataka obvezno, ali odgovori na pitanja koja se odnose na nacionalnu pripadnost, vjeru i zdravstveni status daju se dobrovoljno. Popis stanovništva pripadnika narodnosnih zajednica posebno je važan za određenu zajednicu, naime ubuduće ti će statistički brojevi služiti kao pravna osnova za utemeljenje narodnosnih samouprava i za uporabu narodnosnog jezika te dobivanje potpora. Sudionici sastanka pregledali su način provedbe popisa stanovništva, osobito po pitanju odgovora u vezi s nacionalnom pripadnošću, i donijeli konačnu odluku o još otvorenim pitanjima. Voditelj projekta popisa stanovništva Marcell Kovács obavijestio je sudionike sastanka da se internetski obrazac može ispunjavati na mađarskom i na engleskom jeziku te će se moći dobivati pomoć još na 19 jezika, među kojima su i jezici 14 narodnosti iz Mađarske (bugarski, grčki, hrvatski, poljski, njemački, armenski, rumunjski, rusinski, srpski, slovački, slovenski i ukrajinski, a za Rome je dostupan bajaški i lovarski jezici). Osim jezika narodnosti pomoć je dostupna i na kineskom, arapskom, ruskom i vijetnamskom jeziku. Voditelj projekta naglasio je da Ured očekuje od svakog pripadnika narodnosti da odgovara na pitanja vezana uz pripadnost jer će ti podatci biti pravna osnova za utemeljenje narodnosnih samouprava i jedini izvor za informiranje o sastavu narodnosnog stanovništva u Mađarskoj. Na sastanku je bio i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gugan, nakon čega je dao izjavu za Hrvatski glasnik: „Gotovo prije dvije godine imali smo usuglašavanje u vezi s popisom stanovništva i tad smo i mi iznijeli svoje prijedloge, od kojih su i neki uvaženi, kako bi se točnije popisao broj pripadnika narodnosti, pa tako i broj Hrvata u Mađarskoj. Svakomu je u interesu da statistički podatci budu točni jer se na taj način može planirati budućnost. Važno je to da popis ove godine neće biti u papirnoj formi, nego će svatko moći preko interneta ispuniti obrazac. Ako to ne učini tada, doći će popisivač koji će na temelju odgovora ispitanika također preko interneta ispunjavati.

U tim slučajevima vrlo je važno da povjerenik obrati posebnu pozornost na obrazac u vezi s narodnosti jer smo čuli za slučajeve u kojima na prethodnom popisu nisu ni bila postavljena takva pitanja. Ono što smatram dobrim jest to da pitanja oko pripadnosti narodnosti neće biti na kraju, nego u sredini, i bez toga da se tamo nešto upiše neće se moći ići dalje u aplikaciji. Znači, to pitanje nitko ne može izbjeći. Ako tko ne ispunjava obrazac sam, nego uz pomoć popisivača, važno je da povjerenik ostavi dovoljno vremena za ispunjavanje te stranice i doista postavi sva četiri pitanja. Na tom obrascu bit će navedeno pitanje pripadnosti jednoj od 13 narodnosti, a ako tko označi 'ostalo', dobit će mogućnost drugih odgovora, npr. moći će se izjasniti kao Bunjevac, Šokac, Rac. Odgovori koji uključuju te skupine uračunat će se u broj pripadnika hrvatske narodnosti." Predsjednik HDS-a dodao je i da će biti postavljena četiri pitanja u vezi s narodnosti: jedno se odnosi na narodnost, drugo na materinski jezik, treće toga živi li tko u okruženju u kojem se rabi narodnosni jezik (makar netko ne govori narodnosni jezik, ali predci su mu tog podrijetla) i pripada li kojoj drugoj narodnosti (u slučaju miješanih brakova). Pozitivni odgovori na bilo koje od ta četiri pitanja uračunat će se u broj pripadnika određene narodnosti, ali pri iniciranju narodnosnih samouprava uračunat će samo podatke dobivene iz prvih dvaju odgovora. Novost je i to da će svatko trebati navesti svoje ime i prezime, međutim sustav je takav da će nakon ispunjavanja ime nestati i neće se moći povezati s osobom koja je ispunila upitnik. Kao što je i voditelj projekta naglasio, tako i predsjednik Hrvatske državne samouprave naglašava da je popis stanovništva iznimno važan jer će se ubuduće te statističke brojke uzimati u obzir i rezultati iz popisa bit će službena državna statistika. Hrvatska državna samouprava na raznim forumima informirala je hrvatsku zajednicu, održani su sastanci s predsjednicima županijskih i mjesnih hrvatskih samouprava, a isto tako informirat će javnost i preko medija na različitim platformama. Hrvatska državna samouprava u drugoj će polovini rujna krenuti s tzv. kampanjom, pokušat će doći i do mladih preko raznih kanala i društvenih mreža na kojima će s kraćim spotovima obratiti pozornost na važnost popisa stanovništva i na izjašnjavanje pripadnosti hrvatskoj zajednici, a dobit će i razne informacije o načinu ispunjavanja obrasca.

Beta

Izvanredna skupština HDS-a u Brlobašu

O rebalansu proračuna, popisu stanovništva i dodjeli odličja

Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave sazvana je izvanredna sjednica Skupštine koja je održana 6. kolovoza u postaji Nacionalnog parka Dunav-Drava u Brlobašu. Predsjednik Ivan Gugan pozdravio je nazočne, među njima posebno glasnogovornika Jozu Solgu, predstavnike medija, voditelje ustanova i sve druge nazočne. Pošto je utvrdio da je nazočan 21 član Skupštine, a drugih prijedloga nije bilo, stavio je na glasanje pismeno predložen dnevni red koji je jednoglasno prihvaćen.

Rebalans proračuna

Kako je uz ostalo istaknuo predsjednik Gugan, ima nekoliko razloga zbog kojih je potreban rebalans proračuna HDS-a, ureda i institucija za 2022. godinu. Prema pismenom dostavljenom prijedlogu to su ugradnja subvencije naknade plaće za 2022. godinu, uključivanje operativnih potpora Republike Hrvatske Hrvatskom kazalištu u Pečuhu (26 485 000 Ft) i za kampove, uključivanje prihoda od povećane najamnine ureda na Jókaijevu trgu u Pečuhu, nadalje dodatnih troškova radova na razvoju santovačke škole, u slučaju škola dodatnih sredstava za pokrivanje troškova kampova. U slučaju ostalih ustanova ostatak plaće s nepopunjenih radnih mjesta preusmjeren je za pokrivanje materijalnih troškova, uključivanje poslovnih prihoda od sudjelovanja u kampovima, prihoda od iznajmljivanja materijalne imovine, tečajne razlike i ostalih poslovnih prihoda te preraspodjelu između glavnih stavki unutar proračuna HDS-a i institucija.

Skupština je bez rasprave jednoglasno prihvatila rebalans proračuna za 2022. godinu s jednakim prihodima i rashodima od 3 400 760 324 forinti. Od toga prihode i rashode operativnih troškova s iznosom od 1 935 441 080 forinti, a za ulaganja s iznosom od 1 465 319 244 forinte. Namjenska rezerva prihvaćena je s 26 485 000 forinti (za operativne troškove Hrvatskog kazališta u Pečuhu), a opća rezerva s 486 116 forinti.

Povišenje predsjedničke plaće

Zamjenica predsjednika Angela Šokac Marković izvijestila je Skupštinu o zakonskim promjenama u svezi predsjedničke pla-

će. Predložila je da se plaća predsjednika koju čine osnovica i određeni koeficijent – množitelj (do sada 18) sukladno zakonskim mogućnostima odredi s množiteljem 27. Dosad je plaća predsjednika Ivana Gugana iznosila 695 700 forinti, a na njezin prijedlog Skupština je bez rasprave jednoglasno prihvatila da se ona s množiteljem od 27 povisi na 1 043 550 forinti, za što su osigurana proračunska sredstva. Skupština Hrvatske državne samouprave donijela je odluku o izmjeni proračuna Hrvatske državne samouprave za 2022. godinu u čijoj je petoj točki prihvatila i izmjene i prijelazne odredbe Pravilnika o ustrojstvu i radu Hrvatske državne samouprave. U Pravilniku je izmijenjena podtočka a) 88. točke. Novi tekst Pravilnika glasi: „Mjesečnu plaću predsjednika utvrđuje Skupština kao umnožak osnovice plaće državnih službenika i koeficijenta (množitelj koji je u rasponu od dvanaest do dvadeset i sedam). Predsjednik ima pravo na naknadu u iznosu od 15 % svoje mjesečne plaće.”

Izmjene i dopune izvođačkog ugovora u okviru javne nabave za santovački projekt

Uslijedila je rasprava o izmjenama i dopunama izvođačkog ugovora sklopljenog u okviru javne nabave projekta pod naslovom „Proširenje zgrade Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma Santovo (II. faza)”. Kako je uz ostalo pojasnio, tijekom gradnje došlo je do nekih izmjena u izvođačkim radovima, pa su nužne izmjene i dopune sklopljenog ugovora. Prema tome s 5,3 milijuna forinti povisit će se troškovi (neto iznos 598 776 090 + PDV), ali, kako je istaknuo, u današnjoj situaciji kod projekta vrijednog više od 800 000 000 forinti to nije znatan dodatni trošak. Nakon što su prijedlog podržali i nadležni odbori, Skupština je bez rasprave jednoglasno prihvatila odluku o izmjenama i dopunama sklopljenog ugovora.

O vrednovanju triju HDS-ovih odgojno-obrazovnih ustanova

Skupština je bez rasprave prihvatila izvješća o vrednovanju izvršenih zadataka i učinkovitosti pedagoško-stručnog rada određenih pedagoškim programom u školskoj godini 2021./2022. Riječ je o trima obrazovnim ustanovama u održavanju HDS-a: Hrvatskom obrazovnom centru „Miroslav Krleža” u Pečuhu, Hrvatskoj školi „Mate Meršić Miloradić” u Sambotelu te Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu u Santovu, kao i o sažetku izvješća. U nastavku jednoglasno su usvojene i odluke o uvjetima

Sjednicu je vodio predsjednik HDS-a Ivan Gugan

Dio nazočnih zastupnika

davanja socijalne povlastice te o naknadi za topli obrok u trima odgojno-obrazovnim institucijama u održavanju Hrvatske državne samouprave.

Izmjena pravilnika o stipendiranju narodnosnih pedagoga

Jednoglasno i bez rasprave prihvaćen je i pravilnik Program stipendiranje studija narodnosnih pedagoga. Kako je naglašeno, nositelj je projekta Njemačka državna samouprava, a posrijedi su neke uobičajene sitne promjene koje svake godine moraju prihvatiti sve državne samouprave.

Još jedanput o popisu stanovništva – deklaracija o pripadnosti hrvatskih subetničkih skupina

Kao što je više puta bilo na dnevnom redu, posljednja dnevna točka bila je posvećena popisu stanovništva. Predsjednik Gugan izvijestio je Skupštinu o nedavnom sastanku na kojem su dobili najnovije informacije uoči popisa stanovništva koji će se održati u listopadu ove godine. Od 1. do 16. listopada svatko može sam digitalno popuniti obrazac. S osobnom šifrom moći će ući na platformu. Nakon toga popisivači će obići one domove koji se nisu popisali u prva dva tjedna. Za razliku od ranijih popisa, kad nije bilo obvezno odgovoriti na neka pitanja, to se sad neće moći zaobići. U onim naseljima gdje su stariji ljudi trebat ćemo mlade ljude koji će to moći obaviti. Naš je interes da u tome pomognemo. Druga je stvar takozvani bunjevački problem ili problem Bunjevaca nehrvata. Stoga je važno da se poradi na tome da se naši ljudi izjašnjavaju kao Hrvati. Putem društvenih mreža i platformi davat ćemo potrebne informacije. Sljedeće godine bit će obrada podataka i objava rezultata popisa. Zatim će pak 2024. biti lokalni izbori, a ako nema najmanje 25 osoba, ne može se utemeljiti narodnosna samouprava. Ponovno će biti četiri pitanja koja će se odnositi s jedne strane na pripadnost jednom, s druge na pripadnost nekom drugom narodu, s treće strane na materinski jezik te kao četvrto govori li se u obitelji i koji drugi jezik. Samo se prva dva pitanja uzimaju u obzir kod brojke 25, što je potrebno za utemeljenje narodnosne samouprave. Kod Hrvata nije bilo previše takvih. To je veći problem kod Nijemaca i Rumunja odnosno Mađara iz Erdelja. Ako netko izgubi šifru, može je zatražiti i ponovno dobiti. Svatko tko najmanje tri mjeseca živi u Mađarskoj bit će popisano. Oni koji žive u inozemstvu načelno neće biti, ali se mogu izjasniti. U devetom mjesecu intenzivirat će se pripreme za popis pučanstva, kazao je predsjednik Gugan.

Njegove riječi dopunio je i parlamentarni glasnogovornik Jozo Solga, koji je ponovno pozvao mjesne hrvatske samouprave da obavljanje popisa odnosno izjašnjavanje na popisu povjere mla-

dim ljudima. S druge strane zamolio ih je na konzultiranje s bilingvistikom te da pripaze da one koji se nisu izjasnili u prva dva tjedna potraže popisivači, isto tako i pri naknadnom popisu u studenom. Pojasnio je kako se iz novca za djelovanje mogu angažirati mladi ljudi. „O tome nam ovisi budućnost, a od četiri pitanja najvažnije je odgovoriti na prva dva. Ako popis pučanstva uspije – jer nije nas samo u 112 naselja, nego u puno više – onda se i one zajednice koje još spavaju i nisu aktivne moraju potražiti i potaknuti na utemeljenje hrvatske samouprave. Dok neke narodnosti svaki put brojčano rastu, mi opadamo. Sad imamo priliku stvoriti kritičnu masu“, istaknuo je glasnogovornik.

Glasovanje

Nije se zaobišlo ni takozvano bunjevačko pitanje, a predsjednik Gugan pojasnio je kako se izjasniti može o pripadnosti nekoj od nabrojanih, priznatih narodnosti u Mađarskoj ili se može dodati koja druga pod *razno (egyéb)*. Ako se tko izjasni kao Bunjevac, Šokac, Rac itd., i onda će se ubrojiti u Hrvate. Međutim, postoji stalni pritisak i antipromidžba Bunjevaca nehrvata da se čak ne izjašnjavaju ni Bunjevcima kako ih se ne bi ubrojilo u Hrvate. Međutim, stav je mađarske Vlade jasan, a to je da su po zakonu Bunjevci pripadnici hrvatskog naroda. Ipak, to ne znači da se to ne može promijeniti. S tim u vezi na prijedlog glasnogovornika Jozice Solge Skupština je usvojila odluku o deklaraciji o pripadnosti svih hrvatskih subetničkih skupina hrvatskomu narodu koja će se uz obrazloženje dostaviti nadležnim državnim institucijama. Tim više jer su se prema neslužbenim informacijama neki koji se smatraju Bunjevcima nehrvatima ponovno obratili Parlamentu s molbom da se Bunjevci priznaju kao poseban narod.

Nije bilo drugih prijedloga pod *razno* te je na kraju voditeljica Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata u Mađarskoj Gabrijela Kohut pozvala sve nazočne na cjelodnevni program Ljetnog festivala mladih Hrvata u Podravini.

Odluke o dodjeli HDS-ovih odličja

Uslijedila je zatvorena sjednica s jednim dnevnim redom o dodjeli odličja HDS-a za 2022. godinu koja će se uručiti u studenom ove godine na Danu Hrvata. Prema tome nagrada za istaknutu djelatnost na području hrvatske kulture dodijeljena je KUD-u „Podravina“, nagrada za istaknutu djelatnost na polju odgoja i obrazovanja djelatnici santovačke škole Magdaleni Gorjanac, nagrada za istaknutu djelatnost na polju vjerskog života Štefanu Dumovitsu i Marku Bubalu. Za istaknutu djelatnost na polju mladeži nije bilo prijedloga. Za državno odličje za narodnosti predložiti će dr. Janju Prodan.

S. B.

U čast kroničara iz Čavolja

Otvoren Spomen-dom dr. Miše Mandića

U organizaciji Zaklade dr. Mišo Mandić u bačkom naselju Čavolju 13. kolovoza svečano je otvoren Spomen-dom u čast dr. Miši Mandiću (1928. – 2020.), narodnom učitelju, ravnatelju škole, istraživaču etnografske baštine i tradicije bunjevačkih Hrvata koji je rodom iz Čavolja.

Svečanost je održana ispred obiteljske kuće u ulici Jánoša Aranya pod brojem 54, u kojoj je nekoć živjelo pet naraštaja Mandića. U ime Zaklade stotinjak okupljenih mještana, uzvanika, prijatelja i rodbine na mađarskom je jeziku pozdravila njegova kći, predsjednica Upravnog odbora Zaklade dr. Mišo Mandić Izabela Mandić, a na hrvatskom jeziku profesorica s Visoke škole Józsefa Eötvösa u Baji Marica Kanizsai. Izabela Mandić posebno je pozdravila predsjednike i zastupnike hrvatskih samouprava, među njima predsjednika Hrvatske državne samouprave Ivana Gugana, zamjenicu predsjednika Angelu Šokac Marković, predsjednika SHM-a Josu Ostrogonca, predsjednika Županijske hrvatske samouprave Josu Šibalina i druge uzvanike.

Kako je uz ostalo uvodno kazala Izabela Mandić, zajedničkim zalaganjem obitelji Zaklada dr. Mišo Mandić osnovana je 10. ožujka 2022. Njegove dvadeset i dvije knjige te više stotina studija objavljene su na mađarskom, hrvatskom, srpskom i njemačkom jeziku i na bunjevačkom govoru. Dr. Mišo Mandić, utemeljitelj Muzeja sela Čavolja, velik dio svojeg života proveo je u Čavolju. Svrha je Zaklade očuvanje i njegovanje njegove intelektualne i materijalne ostavštine te njezino prenošenje na buduće naraštaje. Ciljevi su Zaklade između ostaloga njegovanje i briga o materijalnoj i duhovnoj ostavštini dr. Miše Mandića, izgradnja, održavanje i rad spomen-doma, omogućavanje znanstveno-istraživačkog rada predavačima, istraživačima, studentima, učenicima osnovnih i srednjih škola u Mađarskoj i izvan granica, stipendiranje, podupiranje južnoslavenskih (hrvatskih, bosanskih, bunjevačkih, šokačkih, srpskih...) tradicionalnih kulturnih, zavičajnih, znanstvenih i umjetničkih aktivnosti i manifestacija, izdavanje knjiga i raspisivanje natječaja. Zaklada je otvorena svim mađarskim i stranim fizičkim i pravnim osoba-

Svečanost je održana ispred obiteljske kuće u ulici Jánoša Aranya pod brojem 54

ma. „Radujemo se podršci svih onih koji se slažu s našim ciljevima i žele pomoći u njihovu ostvarenju novčanim, materijalnim donacijama ili na bilo koji drugi način“, dodala je predsjednica Upravnog odbora.

Glavni pokrovitelj priredbe bio je parlamentarni zastupnik bajskeg okruga Róbert Zsigó, koji zbog neodgovornih obveza nije mogao nazočiti svečanosti, ali se uz pohvalne riječi o djelu dr. Miše Mandića i utemeljenju Zaklade nazočnima obratio pismom.

Zbog odsutnosti načelnice Anite Csala nazočne je pozdravio njezin zamjenik Attila Berényi, koji je ukratko predstavio životni put i djelo dr. Miše Mandića. Nazočne su još pozdravili ravnateljica čavoljske osnovne škole Renáta Fischer, a u ime Hrvatske samouprave Čavolja zastupnica Gabriella Pálfi. Prisjetivši se života i djela dr. Miše Mandića na mađarskom jeziku, spomen-dom otvorio je povjesničar i povjesničar umjetnosti dr. Dinko Šokčević, koji je nazočne pozdravio i na hrvatskom jeziku s riječima „Faljen Isus!“. Naglasio je kako je to pozdrav svih subetničkih skupina Hrvata u Mađarskoj, pa tako i Bunjevaca, ali i onih u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Svečanost su kazivanjem prigodnih stihova na mađarskom jeziku uljepšale učenice mjesne osnovne škole – Irén Szalma: Dzsó Kosztolányi – „Tanár az én apám“ i Luca Bánó: Sándor Reményik – „Templom és iskola“). Na programu sudjelovali su i članovi Bunjevačke plesne skupine Hrvatske samouprave Čavolja, a prepoznatljivim bunjevačkim melodijama odnosno bunjevačkom himnom „Kolo igra, tamburica svira“ članovi sastava „ZanthoWerkli“, santovački svirci braća Barić. Svečanost je zaključena pjesmom Marka Dekića pod naslovom „Sedmodeset-ljetna“. Stihove napisane u povodu 70. rođendana dr. Miše Mandića na hrvatskom i mađarskom jeziku kazivao je glumac pečušskog hrvatskog kazališta Rafael Arcson. Nakon završetka svečanosti okupljeni su razgledali spomen-dom, pravu riznicu dokumenata, knjiga, rukopisa i fotografija iz ostavštine dr. Miše Mandića.

Stipan Balatinac

Dr. Mišo Mandić rođen je 4. rujna 1928. godine u obitelji bunjevačkih Hrvata u Čavolju. Osnovnu školu završio je u rodnom selu, a diplomirao nakon Drugog svjetskog rata na Visokoj učiteljskoj školi Józsefa Eötvösa u Baji. Od 1949. bio je učiteljem-ravnateljem bunjevačko-hrvatske škole u Čavolju. Diplomom muzeologa stekao je u Budimpešti, a srednjoškolskog nastavnika u Segedinu, gdje je zatim i doktorirao 1987. godine. Za svoj pedagoški rad nagrađen je nagradom „János Apáczai Csere“. Osnivač je mjesnog Prijateljskog kruga za poznavanje domovine, utemeljitelj Seoskog muzeja s jedinstvenom zavičajnom zbirkom, pokretač Čavoljskih mjestopisnih knjižica i kroničar Čavolja. Radni vijek proveo je kao učitelj, poslije i ravnatelj čavoljske osnovne škole. Preminuo je 9. rujna 2020. godine u Baji. Za svoj pedagoški, sakupljački, istraživački i znanstveni rad dobio je više državnih i stručnih priznanja: Zlatnu medalju za poznavanje domovine, Viteški križ Reda za zasluge Republike Mađarske, a najviše se ponosio odličjem „Počasni građanin sela Čavolja“.

Zaklada dr. Mišo Mandić

Broj računa Zaklade: 11732033–22825155 (OTP)

IBAN: HU21 1173 2033 2282 5155 0000 0000

BIC (SWIFT) KOD: OTPVHUHB

Porezni broj: 19327839-1-03

Aktivnosti harkanjske Hrvatske samouprave

Hrvatska samouprava Harkanja 13. kolovoza organizirala je posjet svetištu Gospe od Utočišta u Aljmašu. Samouprava je naručila autobus i isplatila troškove putovanja. Na tome putu sudjelovalo je pedesetak hodočasnika iz Harkanja koji su se zajedno molili Gospi. Istoga dana u organizaciji Hrvatske samouprave Baranjske županije pedesetak je hodočasnika posjetilo svetište Gospe od Utočišta u Aljmašu. Dvije grupe hodočasnika, njih stotinjak, nazočile su svetoj misi u Aljmašu i imale zajednički objed u obližnjem restoranu. Sudjelovali su i u molitvi križnoga puta. Svetište Gospe od Utočišta u Aljmašu najvažnije je marijansko svetište u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji, ali i u cijeloj Slavoniji. Mješoviti pjevački zbor harkanjskih Hrvata pjevao je na svetoj misi s hodočasticama iz Pečuha, Katolja, Kozara, Salante, a na orguljama je svirala Anica Posavac. U ranim poslijepodnevnom satima krenuli su prema Osijeku, gdje su uz fakultativni program nazočili i litaniji u franjevačkoj crkvi u osječkoj Tvrdi. Poslušali su predavanje o crkvenom zdanju i milosnoj slici Gospe Judske i osječke Gospe.

Mješoviti pjevački zbor Harkanja i ove je godine sudjelovao na programima trodnevnog harkanjskog Berbenog festivala.

Mješoviti zbor harkanjskih Hrvata

Tako su uz ostalo nastupili na otvorenoj pozornici harkanjskog kupališta s ostalih dvanaest folklornih društava iz Harkanja i okolnih naselja. Bilo je to 28. kolovoza, a uz njih nastupili su i članovi salantskog KUD-a „Marica” i orkestar „Misija ViT”. Sudjelovali su i na mimohodu kulturnih društava. Mješoviti zbor harkanjskih Hrvata ove je subote sudjelovao na Susretu hrvatskih pjevačkih zborova u Harkanju.

Branka Pavić Blažetin

Dio festivalske atmosfere

Bartolovo u Đukiću

Trinaesti su put zaorili zidovi male kapelice u Đukiću na blagdan svetog Bartola.

Počevši od 2010. godine, kad je Pečuh bio europska prijestolnica kulture, svake se godine na blagdan svetog Bartola u Đukiću susreću Hrvati i Mađari kako bi proslavili kermez tog dijela grada. Program je zapravo uvijek isti, ali se ljudi mijenjaju. Ima stalnih, koji uvijek dolaze, a ima i onih koji katkad dođu, a katkad ne. U prijepodnevnom satima 22. kolovoza služile su se svete mise u kapelici podno Mečeka. Kapelica koja je građena 1749. godine na inicijativu jednog pustinjaka dočekala je vjernike, hodočasnike i mještane kako bi zajedno proslavili ovaj blagdan.

Svetu misu na hrvatskom jeziku služio je Gabrijel Barić, a mađarsku Edvárd Kajtár. Pjevačice iz Kozara uljepšale su svojim pjevanjem i svetu misu uz orguljašku pratnju László Cseha, a i nakon vjerskih obreda obradovale su mještane programom uz glazbenu pratnju orkestra „Vizin”.

Kermez, veselje oko crkve, ukusni medenjaci, kolači, voće i vino, sve što su pripremili žitelji Đukića i članovi udruge „Gyükesiek Öntevékeny Köre” te obiteljsko ozračje uz pjesmu, svirku i ples – sve je to pridonijelo tomu da se posjetitelji svojim kućama vrate s novim lijepim uspomena.

Vesna Velin

Na vanjskom zidu kapelice u Đukiću hrvatski tragovi

Prisički Dan sv. Egidija

Biškupski blagoslov na obnovljenu štatuu sv. Antona

Na Dan sv. Egidija, čije ime nosi i crkva Prisike, na biškupsku mašu bili su pozvani vjernici Prisike u četvrtak, 1. septembra, uvečer. Na početku svete maše mons. dr. Andrása Veresa u ime crkvenoga tanača pozdravio je Jožef Kornfeind, a poglavar sela Gyula Orbán predao je i prigodni dar jurskomu natpastiru, gdo je već pohodio selo, ali je po prvi put svečevao mašno slavlje preporučeno za mjesne vjernike i njeve familije skupa s prisikičkim ljudima u crkvi sv. Egidija. U prodiki je naglasio da sveci nisu bili superjunaki, nego isto tako jednostavni ljudi kot i mi vjerniki, ki su se uprav tako zgrišili i uprav tako željili mir i sriću, kot danas mi. „Pravu sriću samo tako moremo dostignuti ako ne vjerujemo samo malo i ne trsimo se samo malo za blaženstvo. U Boga ne more se samo malo vjerovati, nego moramo se potruditi da naše falinge ostavimo za sobom da cijelom dušom i cijelim bićem se obrnemo Jezusu Kristušu, jer samo s njim i u njemu moremo biti srićni“, dodao je još jurski biškup dr. András Veres. Crkveni obred krasile su ugarske i gradišćanske jačke. Za svetom mašom, ne daleko od crkve, u Gori je jurski biškup blagoslovio obnovljenu štatuu sv. Antona uz jačku zbora „Zviranjak“. Kip su pod Revolucijom 1956. katani zničili, ali ga je familija Dumović 1958. ljeta dala nanovič postaviti. Ovput Seoska samouprava naticala se je za pineznu potporu restauracije kod Ministarstva poljodjelstva i od 1,9 milijun forintov ostvarilo se je polipšanje kipa i uredjenje okolice.

Tiho

Foto: Eszter Koos, TDR, Andrija Handler

U ime crkvenoga tanača Jožef Kornfeind pozdravlja jurskoga biškupa mons. dr. Andrása Veresa

Familija Dumović s jurskim biškupom i mjesnim farnikom

Prisički kiritof i hrvatski večer

Hrvatska samouprava, mjesna fara i Seoska samouprava Prisike dva dane dugo svečevale su kiritof sa stanovničtvom. Subota je bila posvećena zabavi, a nedilja se je začela sa svetom mašom srebrnomašnika Istvána Bognára. U subotu 3. septembra na dvoru restorana „Ciglenica“ održan je hrvatski večer i potom bal s Karambolom. Pavao Nickl, predsjednik mjesne Hrvatske samouprave, pozdravio je sve nazočne i zaželio svim dobru zabavu, a kiseški hrvatski zbor „Zora“ predstavio je Imre Harsányi, gdo pelja prateći muzički sastav. Naglasio je da njev zbor ne broji samo hrvatskogovoreće jačkare iz Kisega i okolice nego i takove Ugriče i Ugriče ki su zavolili hrvatsku kulturu i rado se vraćaju od tajedna do tajedna na probu i u hrvatsku zajednicu. Na repertoaru bile su gradišćanske, dalmatinske, a i ugarske jačke, tako da je i publika lako mogla „pomoći“ izvodjačem.

Za nastupom Zore začeo se je bal, sve do zore durala je mužika. lako je ulaznica bila zastunja, Hrvatska samouprava srdačno je primila dobrovoljne dare za humanitarnu svrhu.

Tiho

Imre Harsányi predstavlja kiseški zbor „Zora“

Trenutak za pjesmu

Misli

dojt će čas
kada budeš morao
zavezati obuća
tvojega žitka
i spraviti se na put –
pazi, da se ne budeš
morao ganuti bos
po oštrom kamenju
nego
postavi čvrsta obuća
uz tvoja vrata...

Ana Šoretić

29. kamp katoličanske mladine kod Peruške Marije

Prvi tajedan u augustu, okolica kapele Peruške Marije opet je se napunila sa šatori i s dicom pod organizacijom Hrvatskoga katoličkoga vjerskoga i kulturnoga društva Hrvatskoga Židana. Grupa organizatorov je i ovo ljeto stalo od mladih dobrovoljcev, ki neumorno alduju svoje vrime i svoju energiju u kreativnost za ov jednotajedni skupni boravak.

Po dugoljetnoj naviki dica su se sakupljala kod crikve sv. Ivana Krstitelja u Hrvatskom Židanu, kade po brznoj registraciji, već od pedeset diozimateljev je sudjelivalo na svetoj maši ka je značila i početak cijelotajednoga tabora. Crikva se je skoro napunila s taboraši i s njevimim roditeljima, ki su sprohodili svoju dicu. Mašu su služili, naravno, naš gospodin Štefan Dumović, višeljetni pokrovitelj i osnivač ovoga tabora.

Taborske okolnosti već svaki dobro poznaje: doma je ostavno sve ča je suvišno, otpušćamo sve uređjaje i aparate ki nam značu luksuz zato da bar jedan tajedan

Pri svetoj maši u taboru

Na djelaonici

ostanemo u društvu prijateljev u prirodi, u blizini Boga.

Sustav dnevnoga reda skoro svaki dan bio je isti. Budjenje, jutarnje tjelovježbanje, ručenje, sveta maša i jačenje. Zatim su došla predavanja vezana uz vjeru, hrvatski jezik i svitske teme, djelaonice, sportska naticanja i raznovrsna zanimanja po grupa.

Neka predavanja se omogućuju zahvaljujući višeljetnim dobrim vezam, kao npr. predavanje o agresiji u škola u suradnji sa županijskom knjižnicom Dániel Berzsenyi u Sambotelu ili predavanje o Hrvatima u Ugarskoj s dr. Šandorom Horvatom, suradnikom Hrvatskoga muzeja u Prisiki.

Svako ljeto organiziramo izlet piše, pak smo ovput posjetili Plajgor i Belovićevo kapelu. Jedan od najčekanijih programov u zadnjih ljet svenek pada na petak, kada na nogometnom igrališću organiziramo tzv. „Peruška Beach“. Tamo nas čeka veliki postavljeni bazen, razne igre ke nas spominjaju na plažu i obavezni koktel i langoš, ke nam napraviđu i poslužuju svaki put člani Staračkoga kluba pod peljanjem Tamaša Kovača.

Hvala Bogu, imamo čuda pomoćnikov – neki sa svojim vremenom i energijom, neki s pinezi, neki sa stručnim znanjem nam pomagadu, prez česa ne bi se moglo sve to skupastaviti i zbog toga smo jako zahvalni svakomu ki nas je na bilo ki način potpomagao na našem 29. kampu kod Peruške Marije.

Mirjana Šteiner

Bogatstvo...

Pred Belovićevo kapelom u Plajgoru

U novoj školskoj godini 232 učenika u budimpeštanskom HOŠIG-u

Pod motom „Obrazovanje je putovnica za budućnost“ otvorena je nova školska godina u budimpeštanskom HOŠIG-u. Ukupno 232 učenika započet će novu školsku godinu: vrtić pohađa 30 malšana, osnovnu školu 82 učenika, gimnaziju 80. U učeničkom domu stanuje njih 40.

Četrnaest je učenika prvi put sjelo u HOŠIG-ove školske klupe, njihova je razrednica Katica Šokac. Nakon intoniranja himni slijedio je prigodni program na kojemu su prvašići kazivali stihove: Mira Sečei recitala je pjesmu Natalije Šarić pod naslovom „Prvašići, kapa dolje!“, a László Papp pjesmu Borbále Szalai „Utolértem a bátyámat“. Nakon recitacije prikazana je predstava literarne i plesne grupe koja je obradila 920. godišnjicu krunidbe Kolomana Mudrog za hrvatskog kralja u Biogradu na Moru. Scenska izvedba započela je uvodnim pričama o ljetnim doživljajima s maturalnog putovanja u Dubrovniku gimnazijalaca Mire Döhrmann i Ádáma Kovácsa te maturanta Gergóa Kovácsa. Nakon uvodne priče slijedio je prikaz povijesnih događaja koji su vezani uz Borisa Berića, kralja Kolomana i njegovu krunidbu. Kazališna je igra popraćena i koreografijama hrvatskih i mađarskih plesova u izvedbi skupine „Tamburica“. Na kraju programa nastupili su učenici od 2. do 5. razreda. Oni su otpjevali hit Parvog valjka „Uhvati ritam“.

Nakon toga učenicima se obratila ravnateljica Ana Gojtan, koja je rekla: „Posebna je svaka školska godina kao i svaka svečanost otvorenja školske godine. Dužnost je škole predati najnovije i najsuvremenije znanje, ući u konkurentnost koja postavlja visoko mjerilo za sve nas. Bez konkurentnih učenika, nastavnika i obrazovnog sustava nema ni konkurentna društva. Ostvarenje je toga naša pojedinačna i kolektivna odgovornost.“ Ravnateljica je istaknula da se škola istodobno treba prilagoditi promjenama i očuvati tradiciju: „Za nas su običaji i tradicija oduvijek određivali put. Držimo se običaja u našim pedagoškim ciljevima i čuvamo ih radi opstanka hrvatskoga jezika i kulture. To je bitna odrednica školskog zvanja, uz znanje da se pruži vjera i vrednota te da se odgoje građani koji su opredijeljeni za svoju narodnosnu zajednicu. I koji znaju ono što svakom prigodom naglašavamo, a to je činjenica da je poznavanje hrvatskoga jezika i kulture danas dio naše konkurentnosti. To je jedinstvena prednost i ljepota dvojnog identiteta, dragi naši učenici. Dvije države vode računa o vama, dvije države računaju na vas. Država u kojoj živi-

Brojni učenici

mo i u kojoj ćete posjedujući znanje prosperirati i država koju poštujemo kao matičnu domovinu. Svečanost je otvorenja nove školske godine stoga svečanost učenja i znanja.“

Nakon ravnateljinih riječi govor je održao veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić, koji je pozdravio učenike HOŠIG-a i posebno prvašiće kojima je s ravnateljicom uručio darove Hrvatske samouprave Budimpešte i Hrvatske turističke zajednice u Mađarskoj. Između ostalog rekao je: „Posebno mi je zadovoljstvo da vas mogu pozdraviti u ime Veleposlanstva, ali i u ime hrvatske Vlade, i da mogu prenijeti to da ćemo i dalje pomagati različite programe i biti s vama. Želim naglasiti da HOŠIG danas sa svojim nastavničkim kadrom, sa svojim mogućnostima za predavanja i sa svim sadržajima koje ima može udovoljiti nizu potreba koje imamo svakodnevno i svake godine u pogledu temeljnog obrazovanja. Programi koje su učenici danas pokazali potvrđuju to da postoji jedna snažna kreativnost, da postoji jedan snažan osjećaj i prema Mađarskoj i prema Hrvatskoj. To pomaže i nama da idemo uvijek zajedničkim pravim hrvatskim, ali i mađarskim putem. Još jednom naglašavam da ćemo biti uz vas u programima i projektima.“

HOŠIG-ova ekipa ojačala se i novim kolegama koje je ravnateljica ovom prigodom pozdravila: odgojiteljicom u vrtiću Eszterom Fogarasi Lévy, profesoricom Mađarskog jezika i književnosti Ritom Bocsi, profesoricom Matematike Kristinom Kiss-Tankó, profesoricom Tjelesnog odgoja Majom Prčić te profesorom Biologije i Kemije Zoltánom Oroszom.

Na manifestaciji minutom šutnje odana je počast nedavno preminulom dugogodišnjem ravnatelju budimpeštanske hrvatsko-srpske gimnazije, bivšem predsjedniku Hrvatske samouprave Budimpešte i predsjedniku Udruge hrvatskih umirovljenika u Mađarskoj Stipanu Vujiću.

Osim roditelja na svečanoj manifestaciji nazočili su i prva tajnica hrvatskog veleposlanstva Marina Sikora, glasnogovornik hrvatske zajednice u mađarskom parlamentu Jozo Solga, predsjednik HOŠIG-ove zaklade Ladislav Romac, predsjednik Hrvatske samouprave Budimpešte Stipan Đurić te predsjednice Hrvatske samouprave XVI. okruga i samouprave Čepela Kinga Kolesza i Andrea Tábori-Šimara.

Neda Maretić

Najmlađi, prvašići s darovima

Amerikanskomu svitskomu prvaku navijala petroviska rodbina u Székesfehérváru

Joe Kovacs pobjednik Memorial kupa „István Gyulai”

Joe Kovacs, američanski hitač kugle s petroviskimi koreni, trenutačno najbolji na svitu u ovom športu, pred kratkim se je natio na Memorial kupu „István Gyulai” u Székesfehérváru, kade su se našli najbolji atletičari ove zemaljske kugle.

Joe Kovacs dvostruki je srebrni olimpijski prvak i dvakrat je postao pobjednik svetskoga prvenstva. Naravno, i u Székesfehérvár došao je po pobjedu. No, ako moremo tako reći, ovu pobjedu još je okrunilo srično spravišće s rođjaci iz Petrovoga Sela ki su na njegovo veliko presenečenje došli na mjesto natičanja. Već od petnaest ljet minulo je tako da nisu se našli bratići i sestrične, iako Joe vjerno čuva slike iz dinstva, kako se je s didom dobro čutio med svojimi u Pinčenoj dragi. Petrovišćani su gizdavi na rezultate slavnoga rođjaka, još i na svadbi jednoga bratića na projektoru su gledali olimpiju u Braziliji i svako njegovo hitanje sprohadjala je velika ovacija sve do najave rezultata, olimpijskoga srebra. Kako je rekao Tamaš Handler, bratić Joea, svitski prvak svagdir rado spomene svoje ugarske korene i vik mu je bila velika želja natičati se u Ugarskom. U Székesfehérvár devetimi su otputovali, još i najmladji kotrigi familije, na veliki sastanak sa športšem. Najpr su došli stari kipici, suze i objamljenja su prikдали tajnu, iako je familija raštrkana po svem svitu, emocije se ne moru potisnuti. Kako je rekao Tamaš Handler, kljetu će Budimpešta postati domaćin svitskomu prvenstvu u atletiki, tako je obećao američanski Joe rodbini da će onda misecdan prlje dojtj s familijom (sad čekaju dvojke), a onda će vjerojatno biti vrimenta i za otkrivanje bogatstva i vridnosti didovoga rodnoga kraja. Ov misec u Zagrebu se

Portret pobjednika

Jedan dio familije Kovacs za natičanjem

Bratići Joe i Attila Kovacs

odvija jedno natičanje, tako da se Joe Kovacs ponovo vraća u Europu i najvjerojatnije neće otpasti ni sastanak s bratićem Attilom Kovacsom, ki će u to vrime boraviti na Jadranu. Cijela rodbina jur jako čeka drugo ljetu da se ponovo s veseljem strefu najbližnji rođjaci, a prik njih i kontinenti ter Pennsylvania i Petrovo Selo.

Tiho

Razredni susret nakon 51 godine (1971. – 2022.)

U lipnju 1971. godine 24 uplašena učenika iz našega razreda oprostila su se od lukoviške osnovne škole. Teško smo si tad mogli objasniti vlastite ciljeve jer nismo imali pojma što znači pravi život. Znali smo da želimo živjeti lakše nego što su živjeli naši roditelji i znali smo da za to moramo puno učiti. U gimnazijama i strukovnim školama nastavili smo svoj put. O tome tko je što postao i kakav je životni put imao mogli smo razgovarati 13. kolovoza 2022. na okupljanju razreda u povodu 51. obljetnice opraštanja od škole.

Susreli smo se u Osnovnoj školi u Lukovišću. Priliku za ponovni susret iskoristilo je 13 bivših učenika. Bilo je onih koji su došli sa svojim partnerima, a i onih koji su došli sami, i to iz Amerike, Kapošvara, Pečuha, Barče, Suloka, Boda i iz obližnjih naselja. Dvije naše učiteljice, hvala Bogu, još su žive. One su Mária Huberné Czúcz i Józsefné Gulyás i također su se rado odazvale na naš poziv.

Prvi trenutci susreta bili su vrlo emotivni. Bilo je osoba koje nismo vidjeli već 51 godinu. Neki od nas čudili su se jedni drugima, da su na licima bore postale dublje, da se skupio višak kilograma, da je kosa posijedila, da su narasli podočnjaci i podbradci... Ali iskreni osmijesi, stisci ruke i zagrljaji puni ljubavi nisu izostali. Divan ponovni susret!

Zatim je zazvonilo zvono i uslijedio je neuobičajen Sat razrednika. U razredu je svatko pokušavao pronaći svoje prijašnje mjesto, svojeg prijatelja iz klupe. Naši su učitelji sjedili ispred nas i pokušali otkriti naše nekadašnje crte lica.

Gyula Kecskés, jedan od organizatora susreta, otvorio je sat javljanjem. Zapalio je svijeću u spomen na pokojne učitelje i prijatelje iz razreda. Judit Kovács, István Poszovác, Vince Golubics i Márk Aranypataki nažalost nisu mogli s nama slaviti.

Naš razrednik Felicián Kárpáti umro je pod tragičnim okolnostima. Ravnatelj Gyula Vargu i Antal Petényija, učitelje Anasztáziju Miátovics, Emila Popovicsa, Istvána Geositsa, Ilonu Vucsetáné Bakó i Istvána Bődőa također više ne možemo pozdraviti.

Sedmero naših kolega nije moglo doći na susret zbog zdravstvenih problema.

Trenutci sjećanja izmamili su suze na oči. Bili su to naši prijatelji, prijatelji s kojima smo se svakodnevno igrali, učili, živjeli bezbrižnim životom seoske djece. Naši učitelji za nas su bili pravi velikani koji su nas učili disciplini, vještinama, koji su nas nagrađivali i kažnjavali, kojih smo se bojali, ali smo uvijek osjećali njihovu ljubav.

Boreći se s emocijama i potpuno ganuti otpjevali smo omiljenu pjesmu našeg razreda i naše razrednice, koja je počela sa stihom „Sirotica ljubičica plava u travi zelenoj...“.

Zatim su uslijedili razgovori o životima, što su svi radoznalo slušali s najvećim zanimanjem. Kako žive naši umirovljeni učitelji, koje smo dočekali s prekrasnim buketom cvijeća? Što se dogodilo svim malim štreberima? Tko je pronašao svoj put i kako?

Među nama sjede pravnici, računovođe, učitelji, poduzetnici, tehničari, fizički radnici. Učili smo, radili, ženili se, dobivali, odgajali i školovali djecu, negovali bolesne, pokapali, tugovali, pomagali u podizanju unučadi. Mnogo je to vrijednih i marljivih, poštenih ljudi, koji nakon godina i godina rada nastoje biti korisni i u mirovini.

Sudbine, uspjesi i neuspjesi, radosti i boli. Događaji i sjećanja nakon 51 godine. Nakon tri prekratka sata dan smo završili zajedničkim ručkom u Villányi presszó. Rastanak je bio težak. Svi su se mogli samo nadati da ćemo se uskoro vidjeti. Tko zna koliko će nas biti sljedeći put...

Iskreno se nadam da trud uloženi u organizaciju nije bio uzaludan. Mislim da su svi otišli s pozitivnim osjećajima. Znam, sljedeći susret organizirat ćemo mnogo prije.

Lukovišće, 17. kolovoza 2022.

Ernőné Esze, Margit Romolicz i Gyula Kecskés
organizatori

Priliku za ponovni susret iskoristilo je trinaest bivših učenika lukoviške škole, generacije 1962./63. – 1970./71.

Fotografija za uspomenu (pano) iz lipnja 1971.

Mala stranica

Maturanti HOŠIG-a u Dubrovniku (i malo i u Zagrebu)

Nakon dvije godine stanke zbog koronavirusa naš je razred (maturanti HOŠIG-a) ove godine konačno mogao otputovati na maturalac u Dubrovnik. Sretni smo što smo dobili ovu mogućnost, mogućnost za posljednju veliku zajedničku avanturu. Zbog navedenoga nismo mogli otputovati na razredni izlet u Zagreb, pa smo naše putovanje započeli 21. kolovoza 2022. godine upravo tamo. U glavnom gradu Hrvatske divili smo se u panorami grada, prošetali se gradom i prenoćili u Učeničkom domu Marije Jambrišak.

HOŠIG-ovi maturanti u društvu ravnateljice Sandre Merdžan, razrednice Marije Šajnović i profesora Zemljopisa Marija Jerkića

Sljedeći dan naša je mala zajednica krenula u Dubrovnik. Autobus je kasnio više od tri sata, ali nas je ravnateljica Učeničkog doma Dubrovnik radosno dočekala s večerom. Pripremila nam je i zanimljive programe za cijeli tjedan. Šetajući Stradunom sa stručnim vodičem mogli smo upoznati staru gradsku jezgru i, naravno, slušati o čudesnoj povijesti Dubrovnika sve od rimskih vremena do Domo­vinskog rata, odnosno i do današnje lokalne priče. Na primjer, slušali smo o nosu kipa Marina Držića koji donosi sreću, o neobičnim „kućnim ljubimcima“, o golubovima koje na Trgu Ivana Gundulića u podne hrane kukuruzom. Usput

smo pogledali Knežev dvor, Palaču Sponza, crkvu sv. Vlaha i franjevački samostan, mjesto prve ljekarne u Dubrovniku. Žičarom smo se popeli na planinu Srđ, odakle se pruža veličanstven pogled na grad. Prekrasna je to panorama prema starom gradu i otvorenom moru. Pogledali smo Muzej Domovinskog rata Dubrovnika, gdje su nam slike i filmovi predstavili tragično razdoblje tog lijepog grada. Posjetili smo Dom Marina Držića, hrvatskog Shakespearea, i druge muzeje, a jedne predvečeri nakon velike vrućine obišli smo gradske zidine, odakle je prizor na grad i na horizont bio također fantastičan i gotovo neopisiv. Po-

sljednji dan proveli smo na otoku Lokrumu, otoku koji je poznat po svojim prirodnim ljepotama, egzotičnim biljkama i po seriji „Game of Thrones“ (Igra prijestolja). Otok je zaštićen i nenaseljen, pa je čist i doista prelijep. Kako bi takav i ostao, zabranjeno je noću na njemu boraviti. Ondje smo se kupali u Mrtvom moru i družili s paunima koji su bili zainteresirani za naše sendviče. Svaki dan kupali smo se u moru, a dvaput smo bili i na večernjem kupanju. Kupali smo se na tri plaže u Dubrovniku i na tri plaže na Lokrumu, ali ne mogu izabrati omiljenu – svaka je imala svoju jedinstvenost i čar. Smještaj je bio nadomak Starom gradu i udoban, a hrana je bila jako ukusna i raznolika.

No, ovaj izlet ne bi bio stvaran i vjerodostojan bez neke neugodnosti. Na povratku u Zagreb, poslije Splita, autobusu je pukla guma i sjedili smo pokraj autoceste čekajući drugi autobus. Zbog toga nismo stigli na autobus u Zagrebu koji nas je trebao vratiti u Budimpeštu, pa smo još jedanput spavali u glavnom gradu Hrvatske. Zahvaljujući Učeničkom domu Marije Jambrišak to nije bio velik problem, primili su nas na još jednu noć.

U ime cijelog razreda zahvaljujem domaćinima, našoj školi i našim sponzorima koji su nam omogućili ovaj nezaboravan i prelijep maturalac. Ponajprije hvala Zakladi HOŠIG-a i Hrvatskoj samoupravi XIV., XVII., III. okruga te Hrvatskoj samoupravi Tukulje. Ovaj tjedan u Dubrovniku zauvijek će nam ostati u sjećanju.

Borka Borbola
gimnazijalka, 12. razred

U slavu vina, tradicionalnih jela i tambure

Jedan je od najveselijih događaja za sve uzgajivače vinove loze berba grožđa. To je prigoda za veselje, a uz slatki mošt nađe se i ukusne tradicionalne hrane, glazbe i dragih pajdaša. Uz berbu grožđa odnosno uz tradicijski vinski folklor vežu se mnogi običaji koje promovira projekt „Vinski folklor kao povijesni identitet Podravine i Pomurja“. Projekt se ostvaruje u sklopu Programa „Interreg V-A“ za prekograničnu suradnju Mađarska – Hrvatska. Tako se na priredbi „Dani vina, tradicionalnih jela i tambure“ 3. rujna u Sumartonu slavilo vino i pomurska jela, a uz blagodatni uživalo se i u svirci mladih pomurskih tamburaša.

Projekt „Vinski folklor kao povijesni identitet Podravine i Pomurja“ želi ukazati na to koliko se turističkih potencijala krije u vinskom folkloru. Tijekom cijele vinogradarske godine obilježavaju se razni blagdani vezani uz vino: sve od Sv. Vinka do Sv. Martina.

„Vino je na stolu i kad je krštenje i kad je vjenčanje, a i na karminama. Sraslo je s čovjekom i upravo mu to daje dodatni sadržaj na kojem se može graditi brend određene regije“, rekao je Zoltán Stricz, predstavnik Neprofitnog društva „Mura és Vidéke Nonprofit Kft.“, odnosno projektnog partnera koji je

Mladi pomurski tamburaši na okupu

sljeđa i gostoprimstvo pomurskih žitelja. Tijekom dana u kotlovima su se kuhala tradicionalna jela: od murske ribe fiš-paprikaš, od divljači iz pomurskih šuma jele-

mouprave utemeljen je prije godinu dana, a na repertoaru uz pomurske pjesme već ima i hrvatsku zabavnu glazbu. Voditelj im je Erik Hegedüs. Pomladak ka-

Priprema fiš-paprikaša od murske ribe

Pečenje kalamperčice

organizator niza priredaba vezanih uz vinski folklor u Pomurju – od blagoslova trsa i posjeta kletima do kušanja mladog vina. Dani vina, tradicionalnih jela i tambure započeli su slavljem vina. Predsjednik Udruge pajdaša vina „Sveti Martin“ Lajos Vlasics govorio je o ulozi vina u životu ljudi, o poznavanju i konzumiranju vina u drevnoj Kini te o samoj udruzi, koja već godinama radi na promociji sumartonskog i pomurskog vina, u čemu pomaže i europski projekt „ReVITALize“. Dani vina, berbe grožđa i tradicionalnih jela bili su prigoda da se gostima predstavi područje na kojemu žive izuzetno marljivi i radišni ljudi, bogatstvo kulturnog na-

nji paprikaš, od pomurskih svinja gulaš od bunceka, zelja, graha, a u tavama se pekla tradicionalna kalamperčica. Članovi vinske udruge nudili su vina i mošt raznih sorti, a na pozornici se odvijao kulturni program s mladim izvođačima. Jedan je od ciljeva projekta i predati tradicionalne običaje mladim naraštajima, pa je u sklopu priredbe organiziran susret i nastup mladih pomurskih tamburaša. Najmlađi tamburaški sastav je stigao iz Kerestura, oni su pod vodstvom Bencea Abonyija predstavili hrvatske pomurske pjesme. Njihov rad podupire keresturska Hrvatska samouprava. Tamburaški sastav „Pomurske žice“ serdahelske Hrvatske sa-

niških tamburaša okuplja Tamburaški sastav „MužiKaj“, sadašnji sastav zajedno svira već četiri godine, a voditelj im je Bálint Horváth. Podsjetimo, projekt „ReVITALize“ usmjeren je na revitalizaciju vinskog folkloru i brendiranje prekogranične regije u smislu održivog visokokvalitetnog brenda u području vinskog folkloru. Zahvaljujući projektu obnovljen je Muzej grada Koprivnice, a u sumartonskom Kamanovu vinogradu izgrađena je Regijska kuća s ekopunktom koji će biti otvoreni krajem rujna.

Beta

Cro Tour 2022. – Biciklijada Hrvata u Mađarskoj kroz Pomurje

U suorganizaciji Hrvatske državne samouprave i Hrvatskog kulturno-prosvjetnog zavoda „Stipan Blažetin“ od 26. do 28. kolovoza organizirana je Biciklijada Hrvata u Mađarskoj na kojoj su sudjelovali biciklisti iz svih hrvatskih regija Mađarske. Osmo po redu biciklistička tura „Cro Tour“ koja je krenula iz Velike Kaniže obuhvaćala je sva pomurska naselja u kojima djeluju hrvatske samouprave, pa su tako sudionici obišli Fičehaz, Kerestur, Letinju, Mlinarce, Pustaru, Serdahel, Sumarton, Bečehel, Petribu i Sepetnik. U svakom mjestu čekali su ih predstavnici hrvatskih odnosno mjesnih samouprava te su ih ugodili i predstavili selo. Ugodnu vožnju na početku rute zaželjeli su dogradonačelnik Velike Kaniže András Bizzer, glasnogovornik Hrvata u Mađarskoj Jozo Solga i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gugan, koji je i pratio bicikliste.

Gotovo pedeset sudionika sudjelovalo je na osmoj Biciklijadi Hrvata u Mađarskoj koja se naizmjenično organizira svake godine u drugoj regiji Hrvata u Mađarskoj. Pomurska regija već drugi put bila je domaćin tog sportskog događanja koje su onomad osmislili članovi Odbora za mladež i vjerska pitanja Hrvatske državne samouprave kako bi i na taj način nudili program mladim pripadnicima hrvatske narodnosti, no ne isključivo njima. Zašto baš bicikliranje? Jer se na biciklu mnogo bolje nego u autu mogu upoznati razna područja, jer bicikliranje poboljšava zdravlje, a osim toga jača društveni život, u ovome slučaju društveni život Hrvata u Mađarskoj. Na Biciklijadi pripadnici hrvatske zajednice iz različitih regija međusobno se upoznaju, a tijekom vožnje upoznaju hrvatska naselja te njihove prirodne ljepote, društveni život, tradicije. Na ovogodišnjoj Biciklijadi sudjelovali su biciklisti uglavnom srednje dobi, čini se da su ovaj put oni najviše osjećali potrebu za takvim druženjem. Marica Dudaš Gyöngyös, nastavnica iz Pečuha rodnom iz Podravine, oduševljena je Biciklijadom: „Mislim da je to izvrstan projekt, na taj način doista upoznamo pojedine regije, vidimo kako Hrvati čuvaju svoje običaje i tradicije, upoznamo ljude hrvatskog podrijetla... Ako se onda ponovno sretnemo na nekoj drugoj državnoj priredbi, veselimo se. Ako imam priliku, svake godine sudjelujem na Biciklijadi. U Pomurje sam došla prvi put i oduševljena sam: krajolik je prekrasan, lijepo su nas primili, a ni ruta nije bila teška. Jako volim taj filing biciklizma. Kad imamo vremena, i sa svojim razredom idem voziti bicikl, najčešće u Podravinu. Svakomu mogu samo savjetovati da se uključi. Društvo je uvijek dobro, vožnja

Prije polaska na Eržebetinu trgu u Velikoj Kaniži

biciklom vrlo je zdrava i za tijelo i za um, a osim toga upoznajemo naše prekrasne krajeve“. Marica dodaje kako za zadane rute ne treba ni poseban trening, tempo nije naporan i svatko tko zna voziti bicikl može izdržati. Bicikliste su u pojedinim naseljima čekali predstavnici hrvatskih samouprava ili načelnici. Prvi dan, u petak 26. kolovoza, upriličeno je svečano otvorenje u Velikoj Kaniži na Eržebetinu trgu, gdje su sudionike pozdravili dogradonačelnik András Bizzer, glasnogovornik Hrvata u Mađarskoj Jozo Solga i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gugan. Toga se dana vozilo gotovo 40 kilometara u naseljima duž Mure. Sudionici su obišli Fičehaz, Kerestur, mjesto Novog Zrina, Tiloš, Mlinarce, a rutu su završili u Serdahelu. Tijekom dana upoznali su se s Hrvatskom zavičajnom i spomen-kućom u Keresturu, o povijesti Novoga Zrina mogli su čuti kod spomen-parka uz sudjelovanje Zrinskih kadeta, u Mlinarcima na obali Mure čekale su ih članice zbora s ukusnom mazanicom i hrvatskim popevkama, u Serdahelu tamburaši Hrvatske samouprave „Pomurske žice“, a zahvaljujući serdahelskoj Mjesnoj samoupravi nije izostalo ni kušanje poznate serdahelske gibanice. Drugoga dana, u subotu 27. kolovoza, vozilo se kroz drugi pomurski grad, kroz Letinju, gdje je izletnike ugostila Hrvatska samouprava, kao i u Bečehelu. U Sumartonu bicikliste je čekao ukusni gulaš uz vino s Kamanovih gorica, posjećena je zavičajna kuća, a zatim se išlo preko Pustare i Petribe do zadnje postaje ture – do Sepetnika, u kojem se upravo tog dana održavala priredba Dan narodnosti. Bicikliste su čekala razna tradicionalna jela i tamburaška glazba kaniških tamburaša TS „Stoboš“.

Ispred Fedakove kurije, u kojoj je smješten i Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“

Hrvatska državna samouprava još od 2015. organizira Biciklijadu „Cro Tour“ i iz godine u godinu na njoj sudjeluje oko 50 sudionika koji zapravo preko te sportske priredbe mogu upoznati brojne žitelje svih hrvatskih regija. Na taj način svi Hrvati u Mađarskoj povezuju se u jednu zajednicu.

GAJIĆ – Kulturna manifestacija „Pudarina – eno-gastro i eko-etno sajam“ održana je 4. rujna u Gajiću u organizaciji Udruge vinogradara i vinara „Martinovo brdo“. Na ovogodišnjoj gajičkoj Pudarini bilo je brojnih kulturno-turističkih sadržaja. Među sudionicima svojom brojnošću isticali su se Hrvati iz Mađarske, kako pojedinci tako udruge i samouprave. Vinska destinacija Martinovo brdo privukla je mnoge, pa tako i mlade djevojke odjevene u narodnu nošnju koje njeguju stari običaj „pudarine“, čuvanja grožđa. Prikazan je izvorni običaj, priređena revija narodnih nošnji, bogata tradicionalna šokačka trpeza, degustacija vina, ali i kulena te dalmatinskog pršuta. Izložene su narodne nošnje, knjige, med i pčelinji proizvodi, etnosuveniri, rukotvorine...

Garci u Gajiću

Branko Uvodić, Janja Čeliković i Ana Rozinger

FOTO: MARTIN KUBATOV / JANJA ČELIKOVIĆ

Na manifestaciji među ostalima sudjelovali su: Vjerska i kulturna udruga šokačkih Hrvata iz Vršende, Hrvatska samouprava Olasa, delegacija Hrvatske samouprave Gare, Pjevački zbor „Karašica“ iz Katolja i harmonikaš Antuš Vizin, Đuro Tarađija iz Kujinja, Hrvatska samouprava Birjana. Djevojke iz Olasa i Vršende sudjelovale su na reviji odjevene u narodnu nošnju šokačkih Hrvata svojega sela, dok su djevojke iz Birjana bile odjevene u narodnu nošnju bunjevačkih Hrvata. Prekrasne pudarice sačuvale su „grožđe“. Prvu nagradu na reviji dobila je šokačka Hrvatica iz Olasa Sonja Majstorović, odjevena u nošnju Hrvata iz Olasa.

Izložbeni stol Hrvata iz Olasa, Kujinja, Katolja, Birjana...

U sklopu priredbe potpisana je i povelja o daljnjoj suradnji Udruge vinogradara i vinara „Martinovo brdo“ i Hrvatske samouprave Olasa. Povelju o desetogodišnjoj suradnji potpisale su predsjednica Udruge Janja Čeliković i predsjednica Hrvatske samouprave Olasa Ana Ružić Rozinger. Cilj je nastaviti rad na poticanju suradnje dvaju naselja, dviju županija i dviju prijateljskih država na polju gospodarstva, kulture, turizma i prosvjete.

Branka Pavić Blažetin

KAPOŠVAR – U organizaciji Hrvatske samouprave Kapošvara i Zemaljskog društva mađarsko-hrvatskog prijateljstva u restoranu „Castello“ u Kapošvaru održan je gastro-kulturni dan. U kuhanju jela natjecalo se osam ekipa iz Hrvatske i Mađarske, a na kraju svi su proglašeni pobjednicima jer je ocjenivačkom sudu bilo teško odabrati najbolje jelo među vrsnim zalogajima. Uzvanike je na samom početku pozdravio predsjednik hrvatske samouprave Marko Kovač, zatim predsjednik Zemaljskog društva mađarsko-hrvatskog prijateljstva Tamás Fodor i generalni konzul Drago Horvat. Nakon pozdrava slijedio je kulturni program na kojem su nastupili ženski pjevački zbor iz Fićehaza i ženski pjevački sastav „Pacsirta“ iz Dežanovca. Glumac Stipan Đurić nastavio je uveseljavati uzvanike.

(Izvor: Generalni konzulat RH)

ERČIN – Plesna skupina „Zorica“, ako može, odaziva se na brojne pozive na nastup. Tako je povodom Dana državnosti Mađarske, 20. kolovoza, nastupila u naselju Beloiannisz. U tom naselju žive brojni pripadnici grčke narodnosti.

Hrvatska prvak Europe u vaterpolu

Hrvatski vaterpolisti osvojili su naslov europskog prvaka pobjedom nad Mađarskom. Mađarsku su svladali u finalu u Splitu rezultatom 10 : 9 (3 : 3, 1 : 0, 4 : 4, 2 : 2).

„U ovom trenutku nemam riječi, ali mogu reći da je ovo moj najveći uspjeh u životu. Ovo je strašno velik rezultat u ovoj predivnoj atmosferi s ovom novom generacijom igrača. Užasno je teško bilo doći do ovakva ostvarenja, prošli smo sve muke priprema i puno je sumnje bilo u moje igrače, ali isplatilo se sve večeras“, kazao je u izjavi za HRT hrvatski izbornik Ivica Tucak nakon osvajanja naslova europskog prvaka u Splitu.

Hrvatskoj je to drugi europski naslov nakon trijumfa u Zagrebu 2010., dok je Mađarska ostala na 13 naslova prvaka.

„Čestitam Hrvatskoj i Ivici Tucaku, igrali su dobro cijeli turnir. Bila je to velika utakmica, a publika fantastična. Kad izgubiš finale, normalno da si tužan, ali već sutra bit ćemo ponosni na ono što smo napravili u Splitu. Ne pruža se nama u vaterpolu često ovakva atmosfera i nastup pred 10 000 navijača“, kazao je mađarski izbornik Zsolt Varga.

Izvor: Hina